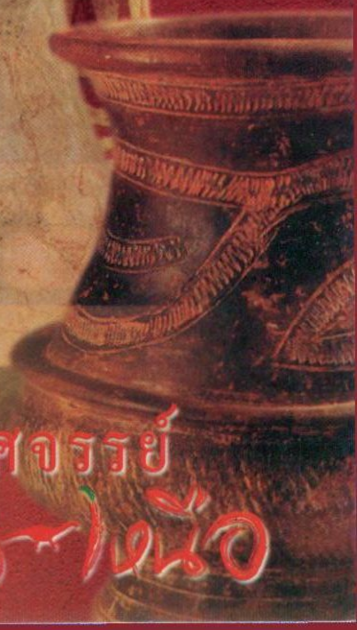
อุดรธานี

แดนอัศจรรย์ อีสานเหนือ

คำนำ

เอกสารฉบับนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสจัดงาน เฉลิมฉลองมรดกโลกบ้านเชียงปี 2545 ซึ่งได้จัดขึ้นระหว่าง 2-4 มิถุนายน 2545

มรดกโลกบ้านเชียงแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก โดยโบราณวัตถุที่ค้นพบล้วนเป็นประจักษ์พยานที่แสดงถึงความเป็นผู้มีอารยธรรมสูงของมนุษย์ในช่วง 5,000 - 6,000 ปี มาแล้ว บางครั้งอาจถูกวิจารณ์ว่า แหล่งมรดกโลกแห่งนี้ ไม่ได้เป็นแหล่งที่มีขนาดสถานที่ใหญ่โตเช่นกำแพงเมืองจีน หรือนครวัด แต่จะมีที่ไหนเล่าที่มีประจักษ์พยานชัดเจนต่อการศึกษาประวัติศาสตร์มนุษย์ เช่นที่บ้านเชียงแห่งนี้ เพราะมีทั้งกระดูกของมนุษย์ผู้สร้างสรรค์เทคโนโลยีวัสดุและเครื่องมือต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นอยู่ของผู้คนสมัยนั้น รวมทั้งศิลปะที่ถูกผลิตขึ้นด้วยมันสมองและทักษะอย่างล้ำเลิศ ที่สมควรจะศึกษาและค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารนี้ นอกจากจะพยายามสื่อให้เห็นความสำคัญของมรดกโลกแห่งนี้แล้วยังประสงค์จะให้ผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสแวะไปเยี่ยมชมสถานที่สำคัญอื่น ๆ ที่จังหวัดอุดรธานีพยายามจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในอนคต เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ศูนย์ศึกษาพันธุ์ไม้ ป่าพันดอน-ปะโค (ภูฝอยลม) อ่าง(เขื่อน) ห้วยหลวง ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ ที่ตั้งอยู่กระจายทั้ง 4 ทิศของจังหวัดอุดรธานี คือ ทิศเหนือ(ภูพระบาท) ทิศตะวันออก(บ้านเชียง)ทิศตะวันตก(ห้วยหลวง) และทิศใต้(ภูฝอยลม)นักท่องเที่ยว และผู้สนใจทั่วไปสามารถเลือกเส้นทางในการเดินทางท่องเที่ยวได้หรือถ้ามีเวลามากถึง 4 วัน ก็จะชมได้ทั้ง 4 ทิศ ดังกล่าว ทั้งนี้ ได้บรรจุสิ่งที่น่าสนใจต่าง ๆ ในรายการนำเที่ยวไว้แล้ว หรือหากจะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงกิจกรรมตามประเพณีประจำปี ก็สามารถผนวกไว้ในกิจกรรมแต่ละเดือนที่จัดขึ้นในจังหวัดอุดรธานีแล้ว

ททท.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 5

อุดรธานี

" น้ำตกจากสันภูพาน
อุทยานแห่งธรรมะ
อารยธรรมห้าพันปี
ธานีผ้าหมี่ - ขิด
แดนเนรมิตหนองประจักษ์
เลิศลักษณ์กล้วยไม้หอมอุดรซันไฌน์ "

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่บนที่ราบสูง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเนื้อที่ 15,589 ตารางกิโลเมตร และตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง และลุ่มน้ำชี ห่างจากกรุงเทพมหานคร 564 กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ
	จังหวัดหนองคาย
ทิศใต้	ติดต่อกับ
	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ
	จังหวัดสกลนคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ
	จังหวัดเลยและจังหวัดหนองบัวลำภู

ลักษณะภูมิประเทศ

โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงทางด้านทิศตะวันตก มีภูเขาและป่าติดต่อเป็นแนวราบยาวตามเทือกเขาภูพาน พื้นที่เป็นที่ราบสูง และค่อยๆ เอียงลาดลงตามลำห้วยหลวง และลาดไปยังแม่น้ำโขงทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด เหมาะแก่การทำนา และการเกษตรอื่นๆ

การปกครอง

จังหวัดอุดรธานี แบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 155 ตำบล 1,738 หมู่บ้าน 50 ชุมชน

- อำเภอเมือง
- อำเภอหนองวัวซอ (39 กม.)
- อำเภอหนองหาน (35 กม.)
- อำเภอบ้านผือ (55 กม.)
- อำเภอบ้านดุง (84 กม.)
- อำเภอกุมภวาปี (43 กม.)
- อำเภอโนนสะอาด (53 กม.)
- อำเภอกุดจับ (24 กม.)
- อำเภอวังสามหมอ (96 กม.)
- อำเภอสร้างคอม (68 กม.)
- อำเภอทุ่งฝน (65 กม.)
- อำเภอไชยวาน (62 กม.)
- อำเภอหนองแสง (35 กม.)
- อำเภอเพ็ญ (43 กม.)
- อำเภอน้ำโสม (110 กม.)
- อำเภอนายูง (129 กม.)
- อำเภอศรีธาตุ (72 กม.)
- อำเภอพิบูลรักษ์ (63 กม.)
- อำเภอกู่แก้ว (65 กม.)
- กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม (36 กม.)

บ้านเชียง

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๕ กรมศิลปากรเริ่มโครงการสำรวจและขุดค้นแหล่งมรดกโลกบ้านเชียงอย่างจริงจังและได้พบเครื่องมือเครื่องใช้สำริดและเหล็ก รวมทั้งโบราณวัตถุอื่นๆ ฝังรวมอยู่กับโครงกระดูกเป็นจำนวนมาก

การสำรวจและขุดค้นครั้งสำคัญอยู่ในพุทธศักราช ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ เป็นความร่วมมือกันระหว่างกรมศิลปากรกับมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้ขยายวงกว้างไปยังแหล่งโบราณคดีใกล้เคียงอีกด้วย ได้พบหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของคนก่อนประวัติศาสตร์เป็นชุมชนเกษตรกรรม ตั้งแต่เมื่อราว ๕,๖๐๐ - ๑,๘๐๐ ปีมาแล้ว และเป็นชุมชนที่มีความสามารถในการทำเครื่องมือเครื่องใช้สำริด เหล็ก ภาชนะดินเผาหล่อหลอมลูกปัดแก้ว ทอผ้า และปลูกข้าวอีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมและเทคโนโลยีระดับก้าวหน้าเป็นของตนเองตั้งแต่สมัยโบราณ

การศึกษาและวิเคราะห์โครงกระดูกมนุษย์ กระดูกสัตว์และเปลือกหอยที่พบจากการขุดค้น ช่วยให้เห็นถึงลักษณะชีวิตความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมในอดีตได้เป็นอย่างดี เช่น เพศชายมีส่วนสูงเฉลี่ย ๑๖๒.๕ - ๑๗๒.๕ ซม. เพศหญิงสูงเฉลี่ย ๑๔๗.๕ - ๑๕๕ ซม. มีอายุเฉลี่ยเมื่อเสียชีวิตประมาณ ๓๑ ปี และในสมัยเริ่มตั้งถิ่นฐานนั้น เด็กมีอัตราการตายมากกว่าผู้ใหญ่ โรคภัยไข้เจ็บที่ศึกษาได้จากกระดูกและฟัน เช่น โรคฟันผุ โรคโลหิตเป็นพิษ โลหิตผิดปกติ เป็นต้น

แหล่งมร

กระดูกสัตว์และเปลือกหอย บอกเรื่องสภาพแวดล้อมได้ว่า เมื่อแรกตั้งถิ่นฐานมีแหล่งน้ำที่ใช้ได้ตลอดทั้งปีหลายแห่งใกล้หมู่บ้าน

ภูมิประเทศ เป็นป่าและภูมิอากาศแบบมรสุม จนภายหลังจาก ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว ปริมาณของแหล่งน้ำลดลง สภาพป่าโดยรอบเปลี่ยนเป็นทุ่งราบซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกนั่นเอง

เกษตรกรรม การพบหลักฐานที่เกี่ยวกับพืชหลายชนิดที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโดยร่องรอยของแกลบข้าวที่ผสมในเนื้อภาชนะดินเผาตั้งแต่สมัยแรกจนถึงสมัยสุดท้าย เครื่องโลหะบางชิ้นก็ยังมีร่องรอยแกลบข้าวติดอยู่จึงสันนิษฐานว่าน่าจะมีการปลูกข้าวอย่างกว้างขวางแล้ว และในการปลูกข้าวครั้งแรก ๆ คงจะอาศัยพันธุ์ข้าวป่าซึ่งขึ้นอยู่ตามที่ลุ่มและนำมาปลูกโดยวิธีแบบไร่เลื่อนลอย ส่วนกระดูกสัตว์ที่พบ จะมี เช่น ไก่ หมู สุนัข ส่วนควายนั้นอาจเลี้ยงไว้เพื่อช่วยงานเพาะปลูกอีกทางหนึ่งด้วย

เทคโนโลยี การศึกษาและวิเคราะห์จากเครื่องมือโลหะที่พบแสดงว่าคนโบราณรู้จักและพัฒนาความรู้ในด้านนี้มานานแล้ว เพราะพบเครื่องมือที่มีเทคนิคก้าวหน้ามาตั้งแต่ชั้นดินที่มีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานเริ่มแรก รู้จักการแสวงหาแหล่งวัตถุดิบ การควบคุมความร้อนในการหลอมสำริด การถลุงแร่และผลิตเครื่องมือเหล็ก การทำเครื่องประดับสำริดที่งดงามที่อาจทำจากวิธีการหล่อสำริดในแม่พิมพ์ หรือปั้นหุ่นไล่ขี้ผึ้ง ในสมัยสุดท้ายยังทดลองเพิ่มปริมาณดีบุกในส่วนผสมของสำริด ทำให้มีผิวที่วาวและเป็นเงา ความรู้เรื่องเทคโนโลยีด้านโลหกรรมที่บ้านเชียงนี้ไม่น่าจะได้รับแบบอย่างมาจากจีน หรืออินเดียดังเช่นที่มีผู้กล่าวไว้

เทคนิคและวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา อาจเปรียบเทียบ

ดกโลกบ้านเชียง

ได้ว่าคล้ายกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่นในปัจจุบัน ตั้งแต่การปั้นขึ้นรูป ใช้เครื่องมือที่เรียกว่าหินดุรองรับด้านใน ขณะที่ด้านนอกใช้ไม้ตีแต่งในบางครั้ง มีการเผาด้วยวิธีสุมไฟกลางแจ้ง และในการขุดค้นพบว่า ภาชนะดินเผาเป็นหลักฐานสำคัญที่พบร่วมอยู่ในหลุมฝังศพ ซึ่งสามารถแบ่งแยกตามลักษณะของภาชนะดินเผาได้ถึง ๓ สมัย ด้วยกัน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียงตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ จัดแสดงหลักฐานจากการสำรวจขุดค้นที่บ้านเชียงและแหล่งใกล้เคียง ประกอบไปด้วย กลุ่มภาชนะดินเผา คือภาชนะลายเขียนสีที่เรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมบ้านเชียง เครื่องมือโลหะสำริดมีอายุถึง ๕,๖๐๐ ปี และเครื่องมือเหล็กอายุ ๓,๖๐๐ ปีมาแล้ว

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง มีการจัดแสดงหลักฐานทางโบราณคดี แบ่งเป็น ๓ ส่วนคือ

๑. อาคารสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

อาคารสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่มูลนิธิจอห์น เอฟ เคนเนดี้ ให้ทุนในการสร้าง โดยสร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ เพื่อเป็นที่จัดแสดงนิทรรศการบ้านเชียง ซึ่งเดิมนิทรรศการนี้มหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนียและสถาบันสมิธโซเนียน ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำไปจัดแสดงเผยแพร่ความสำคัญของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงตามประเทศต่างๆ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๘ หลังจากนั้นได้นำไปจัดแสดงที่ประเทศสิงคโปร์อีกเป็นเวลา ๑ ปี ก่อนที่จะนำมาจัดแสดงไว้อย่างถาวรที่อาคารหลังนี้ โดยแบ่งการจัดนิทรรศการออกเป็น ๒ ส่วน คือ บ้านเชียงในอดีต แสดงโบราณวัตถุและหลักฐานที่ได้มาจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง กับบ้านเชียงวันนี้ซึ่งแสดงถึงชีวิตความเป็นอยู่เครื่องมือเครื่องใช้ศิลปพื้นบ้านของคนบ้านเชียงปัจจุบัน คือ ชาวไทพวน

๒. บ้านไทพวน

บ้านไทพวนอยู่ห่างจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้าน

เชียงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๗๐๐ เมตร เดิมเป็นบ้านของ นายพจน์ มนตรีพิทักษ์ มอบให้กรมศิลปากร เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งโบราณสถาน และได้มีการขุดค้นตามหลักวิชาการทางโบราณคดี ได้พบโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาเยือนแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๕

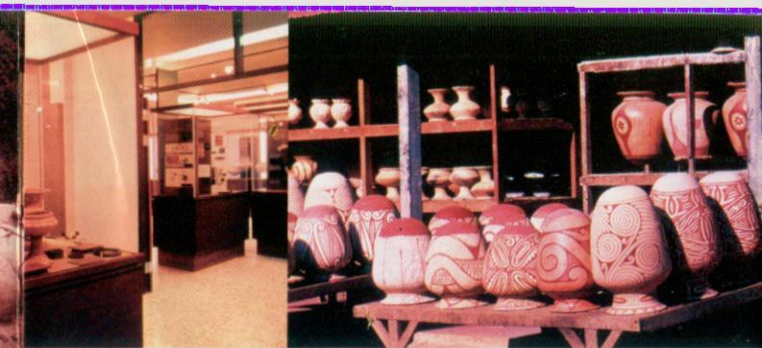
๓. หลุมขุดค้นวัดโพธิ์ศรีใน

หลุมขุดค้นทางโบราณคดีที่วัดโพธิ์ศรีใน อยู่ห่างจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียงไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๕๐๐ เมตร เปิดแสดงให้เห็นถึงการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงในสภาพตามโบราณวัตถุที่พบอยู่ในลักษณะเดิมทั้งสิ้นประกอบกับคำบรรยายและเรื่องราวของวัฒนธรรมบ้านเชียงนับเป็นพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งแห่งแรกของประเทศไทย

บ้านเชียงในฐานะแหล่งมรดกโลก

สรุปได้ว่ากว่า 20 ปีมาแล้ว ที่นักโบราณคดีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความยอมรับว่าแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นร่องรอยทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ที่สามารถให้ความรู้อย่างมากในเรื่องการปรับตัวเองของมนุษย์ในสมัยอดีตเมื่อนับพันๆ ปีมาแล้ว ให้สอดคล้องกับระบบสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของตนเองอันเป็นระบบที่มีพลวัตหรือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ความรู้ประเภทนี้เปรียบได้เสมือนเป็นกรณีตัวอย่างในเรื่องวิธีการที่มนุษย์ในอดีตใช้สำหรับแก้ ปัญหา ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงนับเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ มิเพียงต่อประชาชนไทยเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ต่อมนุษยชาติทุกเผ่าพันธุ์ ทั้งที่เป็นผู้คนรุ่นปัจจุบันและผู้คนในอนาคต แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงจึงสมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์และสงวนรักษาไว้สืบไป

ด้วยเหตุนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2535 คณะกรรมการมรดกโลกจึงได้ยอมรับและขึ้นทะเบียนแหล่งวัฒนธรรมบ้านเชียงไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกแห่งอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก (ลำดับที่ 359) ด้วยคุณค่าตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน ข้อที่ 3 คือ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นพยานหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรม ซึ่งยังคงเหลืออยู่หรืออาจสูญหายไปแล้ว

โครงการปรับปรุงแหล่งประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภูมิภาคอินโดจีน:บ้านเชียง

กรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำโครงการปรับปรุงแหล่งประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภูมิภาคอินโดจีน : บ้านเชียง เป็นส่วนหนึ่งของโครงการเงินกู้ OECF เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวภูมิภาคอินโดจีน ระยะที่ 3 ซึ่งสืบเนื่องมาจากโครงการบูรณะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง และแหล่งประวัติศาสตร์หลุมขุดค้นวัดโพธิ์ศรีใน ตามแผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคอินโดจีน ระยะที่ 2 โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ปรับปรุงอาคารสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
2. ปรับปรุงอาคารสลากกินแบ่งรัฐบาล
3. ปรับปรุงหลุมขุดค้นวัดโพธิ์ศรีใน
4. ปรับปรุงบ้านไทพวน
5. ปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวก บริเวณพิพิธภัณฑ์และภายในชุมชนบ้านเชียง
6. ทำถนนตัวอย่างจากพิพิธภัณฑ์ไปยังวัดโพธิ์ศรีในและบ้านไทพวน
7. ก่อสร้างอาคารจัดแสดงเพิ่มเติม จำนวน 3 หลัง
8. ก่อสร้างอาคารคลังพิพิธภัณฑ์ เพื่อเก็บโบราณวัตถุ จำนวน 1 หลัง

โครงการดังกล่าวได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งการก่อสร้างตามโครงการดังกล่าว จะแล้วเสร็จเรียบร้อย ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2546 เป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง

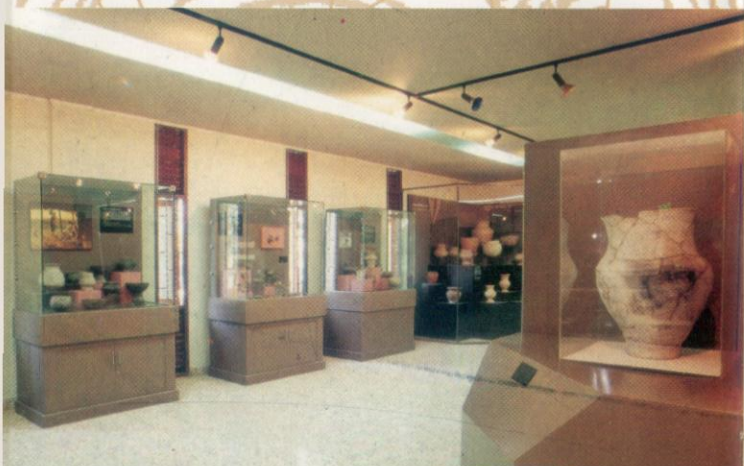
ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

โทรศัพท์ 0 - 4220 - 8340

โทรสาร 0 - 4220 - 8341

เปิดทำการเวลา 08.30 น. ปิดทำการเวลา 17.00 น.

เปิดบริการทุกวัน

อุทยานประวัติศาสตร์

ภูพระบาท

อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท อยู่บน "ภูพระบาท" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูพาน (ภูพานคำ) เทือกเขาหินทรายอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดอุดรธานี มีความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลางประมาณ ๓๒๐-๓๕๐ เมตร หรือจากพื้นที่ราบประมาณ ๑๒๐-๑๖๐ เมตร อยู่ห่างจากอำเภอบ้านผือ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณ ๑๑ กิโลเมตร สภาพทั่วไปเป็นป่าโปร่งมีพืชพันธุ์ธรรมชาติประเภทไม้เนื้อแข็งขึ้นปกคลุม เช่น ไม้มะค่า ไม้ชิงชัง ไม้เต็ง-รัง ไม้ประดู่

จากหลักฐานทางธรณีวิทยาแสดงว่าเมื่อหลายล้านปีมาแล้ว ภูพระบาทถูกปกคลุมโดยธารน้ำแข็ง เมื่อธารน้ำแข็งละลายเคลื่อนตัวลงตามแรงดึงดูดของโลกก่อให้เกิดการกัดกร่อนอย่างขนานใหญ่ ทำให้เกิดเพิงหินโขดหิน รูปร่างแปลกประหลาดมากมาย

ครั้นเมื่อประมาณ ๓,๐๐๐ - ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว มีร่องรอยมนุษย์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ขึ้นมาล่าสัตว์และเก็บของป่าบนภูแห่งนี้ อีกทั้งยังได้ใช้เวลาว่างแต่งแต้มผนังเพิงหินทรายต่างๆ ด้วยการเขียนเป็นภาพฝ่ามือ ภาพคน

ภาพสัตว์ และภาพรูปทรงเรขาคณิตด้วยสีแดง บางภาพสะท้อนการดำรงชีวิตของคนและสัตว์ในสมัยนั้นได้อีกด้วย ในสมัยประวัติศาสตร์ก็มีหลักฐานว่ามีมนุษย์ขึ้นมาใช้ประโยชน์บริเวณนี้อยู่อย่างต่อเนื่องและภายหลังจนปรากฏมีโบราณสถานหลายแห่ง รวมทั้งปัจจุบันประชาชนในท้องถิ่นได้เรียกชื่อสถานที่ต่างๆ ไปตามนิทานพื้นบ้านอีสานเรื่องนางอุสาท้าวบารส เพราะเชื่อกันว่าเป็นเรื่องจริง ที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้ อาทิ หอนางอุสา วัดพ่อตา วัดลูกเขย คอกม้าท้าวบารส ถ้ำฤๅษีเป็นต้น แต่โดยความเป็นจริงแล้วบรรดาสิ่งก่อสร้างและร่องรอยหลักฐานของมนุษย์ ที่ปรากฏอยู่ที่ภูพระบาทนั้นมิได้เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านดังกล่าวเลยแต่เป็นร่องรอยของมนุษย์ที่มีอายุเก่าแก่มานานหลายพันปีแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มโบราณสถานที่สำคัญและใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของอีสานตอนบน เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบภาพเขียนสีตามเพิงหินต่างๆ ๔๕ แห่ง และสิ่งก่อสร้างที่ดัดแปลงเพิงหินทรายธรรมชาติให้เป็นศาสนสถานในสมัยประวัติศาสตร์ ๒๓ แห่ง ซึ่งโบราณสถานเหล่านี้ได้กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปบนภูพระบาทอาจจะแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ ๕ กลุ่ม เช่น

กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานบริเวณภูพระบาทแห่งนี้ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 3,430 ไร่ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 98 เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2524

รอยพระพุทธบาท

กลุ่มโนนหินเกลี้ยงและถ้ำสูง
กลุ่มถ้ำดินเพียง
กลุ่มวัดพ่อตา - ลูกเขย
กลุ่มวัดพระพุทธบาทบัวบก
กลุ่มห้วยหินลาด
กลุ่มโนนสาวเอ้
กลุ่มห้วยด่านใหญ่
กลุ่มพระบาทหลังเต่า
กลุ่มเจดีย์ร้างอูปโมงค์
และถ้ำพระเสี่ยง

ตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ เป็นต้นมาโบราณสถานบนภูพระบาทได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานี

การติดต่อ อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท
โทร. 01 - 8718983

เป็นเขื่อนทดน้ำและระบายน้ำ ตั้งอยู่ที่ลำห้วยหลวง บ้านหัวขัว ต. เมืองเพีย อ. กุดจับ จ. อุดรธานี ก่อสร้างในปี 2483 เพื่อส่งน้ำช่วยเหลือเกษตรกร ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอกุดจับ ครอบคลุมพื้นที่โครงการทั้งสิ้น 40,000 ไร่ ต่อมาในปี 2513 มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหลวง ที่บริเวณบ้านโคกสะอาด ต.โคกสะอาด อ. เมือง จ. อุดรธานี อยู่เหนือน้ำของเขื่อนระบายน้ำเดิมขึ้นไป 7.5 กิโลเมตร ขยายพื้นที่ส่งน้ำในเขต อำเภอเมือง และอำเภอกุดจับ เพิ่มเป็น 92,558 ไร่ เขื่อนห้วยหลวง นอกจากจะใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและประปา แล้วยังถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานี เพราะมีทิวทัศน์ตามสันเขื่อนสวยงาม บริเวณที่ทำการ มีจุดชมวิวและร้านอาหารบริการ โดยเฉพาะอาหารประเภทปลาที่จับจากเขื่อน

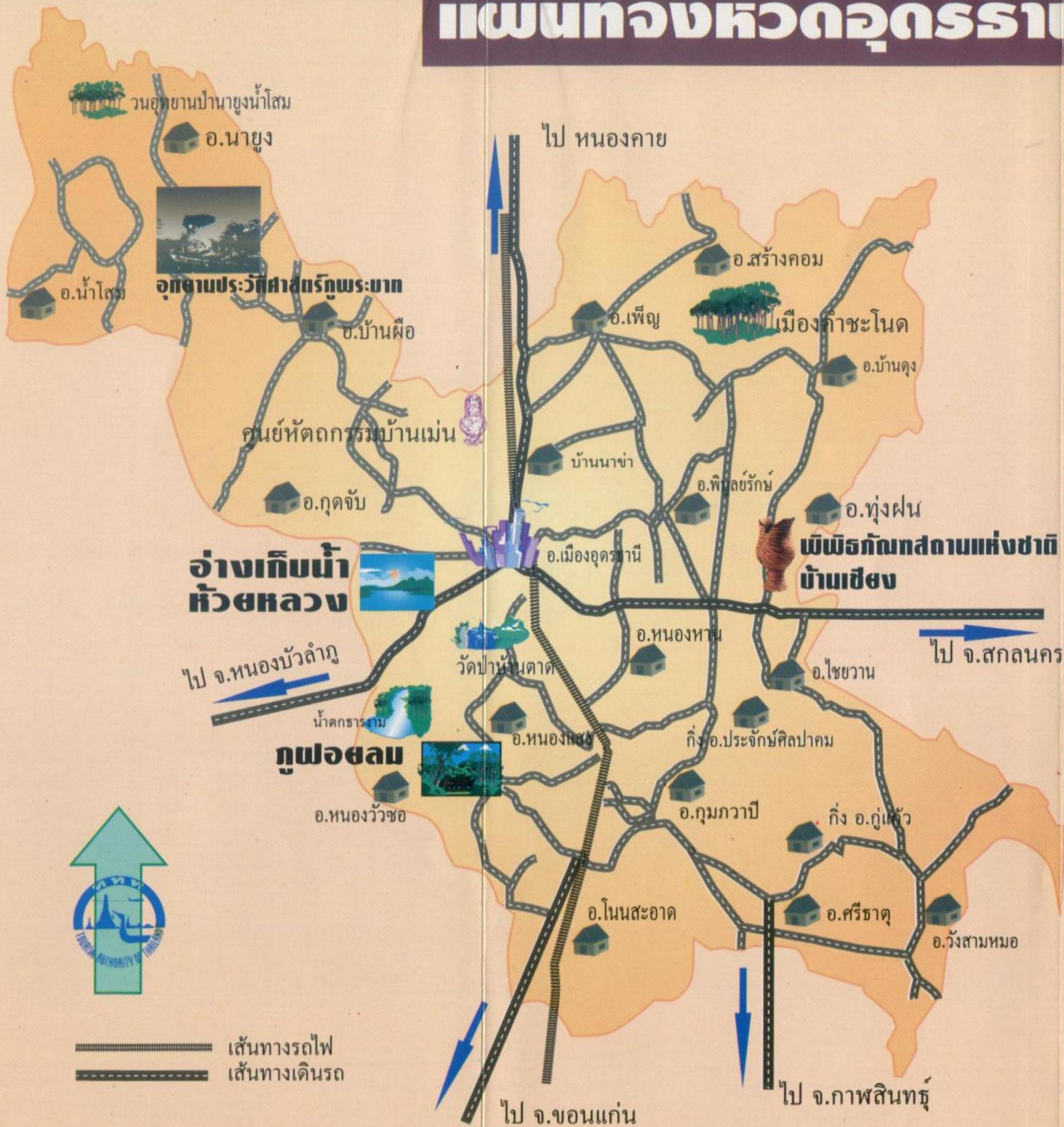
เขื่อนห้วยหลวง

นอกจากเขื่อนห้วยหลวงแล้ว บริเวณเหนือเขื่อน เป็นที่ตั้งของศูนย์พันธุ์พืชเพาะเลี้ยงจังหวัดอุดรธานี ที่มีพื้นที่ ประมาณ 409 ไร่ เป็นแหล่งพัฒนางานด้านพันธุ์พืช การผลิตโดยใช้เทคโนโลยี การอนุบาล การกระจายพันธุ์ การปลูก การส่งเสริม และฝึกอบรมวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพันธ์พืช

นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป สามารถไปชมทัศนียภาพที่สวยงามของเขื่อน และติดต่อเข้าชมแปลงสาธิตพืชประเภทผลไม้ ดอกไม้ ต่าง ๆ เช่น กล้วย ปูเล่ ขิง หน่อไม้ฝรั่ง และดอกไม้ประเภทต่าง ๆ ทั้งดอกไม้พื้นเมือง และดอกไม้เมืองหนาว

การเดินทางไปเขื่อนห้วยหลวง และศูนย์พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง จังหวัดอุดรธานี ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี - หนองบัวลำภู ตรงกิโลเมตร ที่ 15 แล้วแยกเข้าไปอีก 10 กิโลเมตร

แผนที่จังหวัดอุดรธานี

แผนที่เขตเทศบาลนครอุดรธานี

โรงแรม

ห้าง

ไปรษณีย์

สถานีขนส่ง

สถานที่ติดต่อ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาห้วยหลวง
ต.โคกสะอาด อ. เมือง จ. อุดรธานี 41000
เขื่อนห้วยหลวง โทร 0-4224-5540
ศูนย์พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง โทร 0-4224-2141

ภูฝอยลม

สถานที่ตั้งและอาณาเขต

ป่าสงวนแห่งชาติป่าพันดอน-ปะโค (ภูฝอยลม) มีเนื้อที่ประมาณ 192,356 ไร่ บนเทือกเขาภูพานน้อยในพื้นที่ ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี

ภูฝอยลม ได้รับอนุมัติให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตั้งแต่ ปี 2541-2542 แต่ได้รับงบประมาณพัฒนาจริงจังใน ปี 2544-2545 เมื่อพัฒนาเสร็จ จะเป็นศูนย์ศึกษาธรรมชาติที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน เมื่อขึ้นไปบนบริเวณที่ทำการโครงการสามารถมองเห็นทิวทัศน์ตัวเมืองอุดรธานีได้

สภาพโดยทั่วไป

มีสภาพที่สวยงามบรรยากาศเงียบสงบ อากาศบริสุทธิ์ และมีทุ่งหญ้าธรรมชาติกว้างใหญ่เต็มไปด้วยสัตว์ป่าจำพวก เก้ง กระต่าย ฯลฯ และนกนานาชนิด พื้นที่โครงการ สามารถสัมผัสกับความหลากหลายทางนิเวศน์ มีทั้งสภาพป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และทุ่งหญ้า เหมาะในการจัดทำเส้นทางท่องไพร แบบเดินทางด้วยเท้า

สถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ

- น้ำตกธารงาม
- โครงการเยาวชนพิทักษ์ไพร (ย.พ.พ.)
- น้ำตกดอยนาง
- แปลงปลูกป่าสาธิตของโครงการปลูกสาธิต
- ถ้ำติ้ว

- แปลงปลูกป่าของโครงการปรับปรุงป่าสงวน
- แหลตาฟ้าแห่งชาติป่าพันดอน - ปะโค
- โครงการสวนรวมพรรณไม้ป่า
  60 พรรษา มหาราชินี

การเดินทาง

ที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองอุดรธานี ประมาณ 35 กิโลเมตร เดินทางได้สะดวกทุกฤดูกาล โดยใช้เวลาเดินทางด้วยรถยนต์มีอยู่ 4 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางแยกบ้านเหล่า กิโลเมตรที่ 9 ถนนสายอุดร - เลย ระยะทางประมาณ 48 กิโลเมตร

2. เส้นทางแยกบ้านคำกลิ้ง ตำบลบ้านตาด ถนนสายอุดร - ขอนแก่น ระยะทางประมาณ 39 กิโลเมตร

3. เส้นทางแยกบ้านห้วยเกิ้ง อำเภอกุมภวาปี ถนนสายอุดร - ขอนแก่น ระยะทางประมาณ 31 กิโลเมตร

4. เส้นทางแยกบ้านหมากหญ้า บ้านผาสิงห์ ถนนสายอุดร - เลย ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร

การติดต่อ

สำนักงานป่าไม้เขตอุดรธานี
โทร. 0-4222-1725 ต่อ 172 - 174
ฝ่ายอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
0-4222-1725 ต่อ 163
กลุ่มวิชาการป่าไม้

การท่องเที่ยวจังหวัดอุดรธานี มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1.แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น น้ำตกยูงทอง น้ำตกธารงาม ภูฝอยลม คำชะโนด

2.อุทยานประวัติศาสตร์ เช่น แหล่งโบราณคดีมรดกโลกบ้านเชียง อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท

3.แหล่งธรรมะ เช่น วัดป่าบ้านตาด วัดป่าบ้านค้อ วัดป่าภูก้อน วัดป่านาคำน้อย วัดโพธิ์ชัยศรี หรือวัดหลวงพ่อนาค วัดป่าอุดมสามัคคี วัดป่าประชาชุมพล วัดป่าบุญญานุสรณ์ วัดถ้ำสหาย วัดถ้ำผาแดง วัดป่าสันติกาวาส วัดป่าบ้านเพิ่ม เป็นต้น

ของที่ระลึกที่สำคัญ ได้แก่ ผ้าพื้นเมือง ซึ่งจำหน่ายที่บ้านนาข่า ต. นาข่า อ. เมือง จ. อุดรธานี

แหล่งมรดกโลกบ้านเชียง

รายการที่ 1

บ้านเชียง - คำชะโนด (1 วัน)

- เดินทางจากจังหวัดอุดรธานีสู่บ้านเชียง (56 กม.)
- ชมการปั้นหม้อที่หมู่บ้านคำอ้อ และเขียนสีแบบมรดกโลกบ้านเชียงที่หมู่บ้านปูลู
- ชมหลุมขุดค้นวัดโพธิ์ศรีใน
- ชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง
- รับประทานอาหารกลางวัน
- เดินทางไปยังอำเภอบ้านดุง ผ่านทุ่งนาเกลือขนาดใหญ่ในภาคอีสาน
- ชมป่าคำชะโนด 20 ไร่ ฟังเรื่องราวผีจ้างหนังไปฉาย
- เดินทางกลับจังหวัดอุดรธานี ผ่านเส้นทางอำเภอเพ็ญ แวะชมหมู่บ้านนาข่าซื้อผ้าไหม ผ้าหมี่ขิดและผ้าฝ้าย

ตัวอย่างรายการนำเที่ยว

รายการที่ 2

ภูพระบาท - น้ำตกยูงทอง (1 วัน)

- ชมสวนกล้วยไม้หอมอุดรซันไฌน์ และสาวน้อยอุดรเริงระบำ เลือกซื้อน้ำหอมอุดรซันไฌน์
- เดินทางจากจังหวัดอุดรธานีสู่อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท อ.บ้านผือ (ประมาณ 68 กม.)
- ชมพระพุทธบาทบัวบก
- ชมอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท หอนางอุษา ภาพเขียนสีประวัติศาสตร์
- รับประทานอาหารกลางวัน
- เดินทางต่อผ่านอำเภอน้ำโสม เข้าอำเภอนายูง ชมน้ำตกยูงทอง
- แวะชมวัดป่าที่สงบเงียบที่เหมาะต่อการปฏิบัติวิปัสสนากมมัฏฐาน หลายวัด
- เดินทางกลับจังหวัดอุดรธานี

รายการที่ 3

อุดรธานี - ภูฝอยลม - อ่างเก็บน้ำห้วยหลวง (1 วัน)

- เดินทางจากจังหวัดอุดรธานีสู่ภูฝอยลม (48กม.)
- ชมโครงการสวนรวมพรรณไม้ป่า 60 พรรษา มหาราชินี, ชมโครงการเยาวชนพิทักษ์ไพร(ย.พ.พ)
- ชมแปลงปลูกป่าสาธิตของโครงการปลูกป่าสาธิต, ชมแปลงปลูกป่าของโครงการปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพันดอน - ปะโค
- รับประทานอาหารกลางวัน
- ชมถ้ำติ้ว, แหลตาฟ้า
- ชมน้ำตกธารงาม, น้ำตกดอยนาง
- เดินทางต่อไปเขตจังหวัดหนองบัวลำภู นมัสการพระเจดีย์หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล เดินทางกลับสู่จังหวัดอุดรธานี
- แวะชมอ่างเก็บน้ำห้วยหลวงระหว่างเดินทางกลับ จังหวัดอุดรธานีตรงกิโลเมตรที่ 15 แล้วแยก ซ้ายมือเข้าไปอีก 10 กิโลเมตร
- ชมศูนย์พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง, ชมแปลงสาธิตพืชประเภท ผลไม้ ดอกไม้ต่าง ๆ
- ชมทัศนียภาพที่สวยงามของเขื่อน
- รับประทานอาหารเย็น พร้อมชมพระอาทิตย์ตกที่ห้วยหลวง
- เดินทางกลับจังหวัดอุดรธานี

หมายเลขโทรศัพท์โรงแรมที่พัก

1. โรงแรมเจริญศรี แกรนด์ รอยัล

   โทร. 042-343555 โทรสาร. 042-343550 -2

2. โรงแรมเจริญโฮเต็ล

   โทร. 042-248155,042-246122-4 โทรสาร. 042-241093

3. โรงแรมนภาลัย

   โทร.042-347420-46 โทรสาร. 042-347447-8

4. โรงแรมบ้านเชียง

   โทร. 042-327911-20 โทรสาร. 042-223200

5. โรงแรมอุดรแอร์พอร์ท

   โทร. 042-346223 - 4 โทรสาร.042-346514

6. โรงแรมต้นคูณ

   โทร. 042-326336 - 45 โทรสาร. 042-326349 - 50

7. อุดรโฮเต็ล

   โทร. 042-248160 โทรสาร. 042-242782

8. โรงแรมศิริแกรนด์

   โทร. 042-324514-9 โทรสาร. 042-205030

9. โรงแรมเจริญศรีพาเลซ

   โทร. 042-242611 - 3, 042-328218 - 20 โทรสาร. 042- 222601

10. โรงแรมพาราไดซ์

   โทร. 042-221956

11. โรงแรมศิริอุดร

   โทร. 042-222330 - 2 โทรสาร. 042-221658

12. โรงแรมศรีวิชัย

   โทร. 042-222624

13. โรงแรมชัยพร

   โทร. 042-221913 , 042-221144

14. โรงแรมมิตรประชาพาเลซ

   โทร. 042-242522 - 3

15. โรงแรมคิงส์

   โทร. 042-241444 , 042-221634

โทรสาร. 042-243870

16.โรงแรมควีน

โทร. 042-221451

17.เพ็ญรีสอร์ท

โทร. 042-245355

18.ชานเมืองรีสอร์ท

โทร. 042-243815 , 042-242219 โทรสาร. 042-295130 , 042-243815

19.โรงแรมการิน

โทร. 042-320515-22

หมายเลขโทรศัพท์รถโดยสาร รถทัวร์

1. บริษัทขนส่ง (99 ,999)	โทร. 042-221489
2. บริษัท 407	โทร. 042-423800 , 042-241598
3. บริษัทชาญทัวร์	โทร. 042-343443
4. บริษัทรุ่งประเสริฐทัวร์	โทร. 042-343616
5. บริษัทสายันต์ทัวร์	โทร.042-343492
6. บริษัทศรีเชียงใหม่ทัวร์	โทร. 042-344499
7. บริษัทจักรพงษ์ทัวร์	โทร. 042-221121
8. บริษัทหนองบัวลำภูทัวร์	โทร. 042-346391
9. บริษัทอิสานทัวร์	โทร. 042-343703

- **สถานีรถไฟจังหวัดอุดรธานี**
  โทร. 042-222061
- **สนามบินจังหวัดอุดรธานี**
  โทร. 042-246567
- **บริษัทการบินไทยอุดรธานี**
  โทร. 042-243222 , 042-246697

หมายเลขโทรศัพท์สถานที่สำคัญ

1. โรงพยาบาลอุดรธานี โทร. 042-248586 , 042-348888
2. โรงพยาบาลหมอไพโรจน์ โทร. 042-248101-5 , 042-246706-7
3. โรงพยาบาลวัฒนา โทร. 042-325500-9
4. โรงพยาบาลปัญญาเวช โทร. 042-343111
5. โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ โทร. 042-341710
6. โรงพยาบาลเอกอุดร โทร. 042-342555
7. โรงพยาบาลชัยเกษม โทร. 042-243385
8. โรงพยาบาลรัตนแพทย์ โทร. 042-247713
9. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียง โทร. 042-208340-1
10. อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท โทร. 01-8718983
11. ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี โทร. 042-223708
12. สำนักงานจังหวัดอุดรธานี โทร. 042-223304
13. สถานีตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี โทร.042-222285 , 042-328515-9
14. ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมฯ โทร. 042-207232-7
15. สถาบันราชภัฏ โทร. 042-211040-9
16. เทศบาลอุดรธานี โทร. 042-325176-85
17. ตำรวจท่องเที่ยวอุดรธานี โทร. 042-240616
18. สมาคมธุรกิจนำเที่ยวอุดรธานี โทร. 042-243182

สำนักงานทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์จังหวัด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

997/5 ถนนมิตรภาพ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

โทร. 044-262505 , 044-262718 โทรสาร. 044-262723

เทศกาลงานประเพณีประจำเดือนของจังหวัดอุดรธานี

มกราคม

- งานประเพณีส่งท้ายปีเก่าและต้อนรับปีใหม่
- งานวันระลึกการก่อตั้งจังหวัดอุดรธานี

กุมภาพันธ์

- งานนมัสการปิดทองรอยพระพุทธบาท

มีนาคม

- งานวันเจ้าปู่-เจ้าย่า
- งานมะม่วงแฟร์ อ.หนองวัวซอ

เมษายน

- งานถนนอาหารสงกรานต์เมืองอุดร

พฤษภาคม

- งานประเพณีบุญบั้งไฟล้านบ้านธาตุ

มิถุนายน

- งานมรดกโลกบ้านเชียง

กรกฎาคม

- งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

ตุลาคม

- งานประเพณีแข่งเรือออกพรรษา

พฤศจิกายน

- งานประเพณีโคมลม อ.พิบูลย์รักษ์
- งานประเพณีลอยกระทง

ธันวาคม

- งานประจำปีทุ่งศรีเมืองอุดรธานีผ้าหมี่ขิด (โฮมพาแลง)

จัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสจัดงาน
เฉลิมฉลองมรดกโลกบ้านเชียง
ปี 2545

สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต5
16/5 ถ.มุขมนตรี ต.หมากแข้ง อ.เมือง จ.อุดรธานี 41000
โทร. 042-325406-7 โทรสาร. 042-325408